

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՀՄԱՆԱԻՈՐ Է

(Փոխադրութիւն Նաումանից)

Փոքր ի շատէ գիտեմք և ի փոքր
 ի շատէ մարդարէանամբ:

Ա. Կորնթ. ԺԳ. 9.

Պօղոսն իրաւունք ունի իւր ժամանակի գիտութիւնը պակասաւոր անուանել: Մի հայեացքն անգամ դէպի յունա-հռովմէական գիտնական գրքերը, բաւական է պարզելու, թէ որքան տնկատար էր նորա ժամանակի գիտութիւնը: Ի՞նչ գաղափար ունէին նոքա տիեզերքի մասին: Ի՞նչ գիտէին նոքա երկրագնդի, արեգակի, կլիմայի պատճառների, կենդանի մարմինների, բնութեան, բնախօսութեան, մատեմատիկայի, քիմիայի մասին. ինչքան խեղճ էր նոցա արուեստագիտութիւնը (Technik): Այսօր դպրոցական երեխան աւելի գիտէ երկնակամարի մասին քան Արիստոտէլը, և ելեքտրական կայարանի իւրաքանչիւր հատարակ վարպետ աւելի քան Արքիմեդը: Ո՛րքան խեղճ էին հները, յետաձնաց: Մենք թափանցել ենք գիտութեան խորքերը, բնութեան գաղտնիքը բաց է մեր առջ, լուսաւորութիւնը ամէն ինչ պարզել է: Մեզ այլ ևս պէտք չէ Պօղոսի հաւատը, որովհետև մենք այլ ևս նրա նման անդէտ չենք: Կեցցէ նոր ժամանակի գիտութիւնը:

Բայց արդեօք այդպէս է, հասել ենք արդէն գիտութեան ծայրը: Բոլոր իսկական գիտնականները ոչ. Գիտութեան ամէն ինչ յաղթահարող ու նուաճող զօրութեան

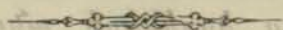
հաւատում են միայն նրանք, որոնք ճիշդ գաղափար չունին նորա մասին, որոնք տգէտ են և իրենց տգիտութեան հետ յաւակնոտ: Մարդկային մտքի և որոնումների լաւագոյն գիտնականները Պօղոսի հետ կրկնում են «փոքր ի շատէ գիտեմք»: Նոքա գիտութեան մեծ աշխախատանքի մէջ համեստութիւն են ունել: Նոքա շատ բան գիտեն, բայց չգիտցածը աւելի շատ է: Կեանքի գաղտնիքը խորհուրդ է մնացել, ինչպէս և առաջ, որքան և գիտութիւնը առաջ է գնացել: Ո՞րտեղից և ո՞ւր: Մեր գիտութիւնը նոյնպէս պակասաւոր է, մի բեկոր է, ինչպէս և հին մարդկութեանը:

Կարելի է երկու կամ երեք օր առաջ փոքր ի շատէ գուշակել եղանակի փոփոխութեան մասին, կարելի է մօտաւորապէս որոշել ո՞ր և է գործի ընթացքը կարճ ժամանակի համար, բայց ո՞վ կարող է իմանալ պատմութեան ուղին տաճնեակ տարիների կամ դարերի համար: Ապագան Աստուծոյ ձեռքն է մնում: Մեծ նպատակներն ու յոյսերը կապուած են միշտ հաւատոյ հետ: Մեր առաջ միայն խաւարն է իշխում և ինչ կլինէր մեր ընթացքը, եթէ չհաւատայինք տիեզերքի և նորա Կառավարի բարոյական կարգաւորութեան: Առանց այս գաղափարի միայն յուսահատութիւնն է մեր բաժինը: Ոչ մի գիտութիւն չի կարող խախտել այս հաւատի անհրաժեշտութեան գաղափարը: Մենք ուրախ ենք ազատ գիտութեան յառաջադիմութեամբ, դատապարտում ենք ով սահմանափակում է քննադատութիւնը, ազատ հետախուզութիւնը, պատրանք ենք կործանել ամէն ինչ, որ հաստատուած էր մեր մէջ, եթէ ճշմարտութիւնը պահանջում է այդ, բայց հոգեկան յառաջադիմութիւնը չի հասնում մինչև հաւատոյ աղբիւրը, տիեզերքի գաղտնիքը չի լուծւում: Որքան քարձրանայ մարդկային հոգին իւր կրթութեամբ ինքն իրան զգում է խեղճ և պակասաւոր:

Գիտութիւնը մաքրում է մարդկանց: Գիտութեան յառաջադիմութիւնը զօրութիւն ունի ստորութեան և գոեհիւստութեան հոգին ոչնչացնելու: Բարոյապէս նոյնչափ

բարձրացել ենք, որչափ ընդարձակուել են մեր ծանօթութիւնները, որչափ խելօք ենք դարձել: Ոչ ոք չի կարող այս հարցերին առանց տատանուելու դրական պատասխան տալ: Յատկապէս բարոյական խնդիրների մէջ աւելի պարզ է, գիտութիւնը սահմանաւոր է և մի բեկոր միայն: Եթէ չենք կամենում խելօք գիշատիչ կենդանիներ դառնալ, մեր սրտերը պիտի բանանք Փրկչի անձնաւորութեան համար: Նորա խօսքը ամենից խելօք և գիտուն մարդու համար նոյնպէս նշանակալից է. «Առանց իմ ոչինչ կարէք առնել»: Մեծ ու օգտակար գործ կատարելու համար մարդիկ պէտք ունին սուրբ և անձնական իղէպներով: Բայց գիտութիւնն ինքնըստինքեան այդպիսի իղէպներ չի տալիս: Դոքա հաւատից են բղխում:

Գ. Վ. Յովսէփեան

Ս. ԷԶԵՐԱԾՆԻ ՄԻՆԵՐՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Անցեալ համարի «Հայոց հայրապետական աթոռը» վերնագրով յօդուածի մէջ փորձել էինք ամփոփել ամենայն Հայոց հայրապետութեան և նորա աթոռակալի նշանակութիւնը ազգային, կրօնական և քաղաքակրթական տեսակէտներով: Շատ համառօտ կերպով յայտնել էինք, որ մեր ազգային եկեղեցու վերականգնութեան և պայծառութեան հետ կապուած իղձերն ու տենչերն իրագործուել կարող են խելացի կերպով միայն Հայրապետի անմիջական ղեկավարութեամբ: Այս անգամ կամենում ենք խօսել այն գործոններից մէկի մասին, որի ձեռքով հայրապետական աթոռի գաղափարը թանձրանում է կեանքի մէջ և պտղաբեր դառնում: